

Az IPARTERV Archívum metszetei 7.

3. Mesterek 1.

Folytatom A (Modern) (Ipari) Építészetért Alapítvány IPARTERV archívuma egyes területeinek bemutatását. Most a még folytatandó korábban megkezdett tematikák (Szerkezeti innováció-helyszíni előregyártás, PR eszközök) mellé egy újat indítok, mesterek címmel.

Az IPARTERV-ben a kor kimagasló építészei tevékenykedtek, munkáik és példamutatásuk máig meghatározó. A feltételek kedvezőek voltak. Szendrői Jenő igazgatói, majd főmérnöki vezetői habitusa, szakmai nyitottsága és éleslátása megfelelő közeget teremtett. Fontos megjegyezni, hogy az építészek több generációja működött az IPARTERV-ben.

Első generációnak tartom azokat a kiváló építészeket, akik a háború előtt kezdték pályájukat különféle, jellemzően magán szervezetekben és idős korukban kerültek az IPARTERV, vagy még inkább a korai elődszervezetei kötelékébe. Közülük többen a bontakozó modern magyar építészet jelentős alkotói voltak. Árkay Aladár, Gerlőczy Gedeon, Lauber László, Rácz György, Rimanóczy Gyula, Schall József... és mások.

A következő generáció már a korai 50-es években végzett, többen közülük a Mesteriskola 1953-60 közötti három ciklusának hallgatói voltak. A hatvanas évek számukra jelentős munkákat hozott, az 50-es évek szocialista realista építésze után újult erővel kibontakozó modern építészet mesterei. Arnóth Lajos, Böjthe Tamás, Bajnay László, Callmayer Ferenc, Csaba László, Csics Miklós, Földesi Lajos, Gulyás Zoltán, Kévés György, Mináry Olga, Mészöly Miklós, Rimanóczy Jenő, Rácz Endre, Szekeres József, Tokár György, Virág Csaba...

A 70-es évek elejétől egy újabb generáció érkezik. Közülük többen az újraindított (1970-) Mesteriskola (eleinte: Fiatal Építészek Köre), első ciklusainak hallgatói. Kezük nyomán sok jelentős épület jött létre. Szerepük, mint ahogy az előző generációé is, az építész oktatásban is jelentős. Dobó János, Hőnrich Henrik, ifj. Janáky István, Lázár Antal, Magyar Péter, Patonai Dénes, Reimholz Péter, Sylvester Ádám, Ungár Péter, Vonnák János

A 70-es évek vége és a 50-as évek elejére érkező generációnak kevés kimagasló munka jutott, de számukra az előző évek-évtizedeinek mesterei körüli épülés egész életre kiható útravalót jelentett. Az ezekben az években érkező posztmodern végkép szétzilálta az IPARTERV építészeti karakterét.

A sok kiváló építész közül először mesterem, két-két munkáját mutatom be.

Gulyás Zoltán (1930-2000) 1.

Két irodaház. Az IPARTERV természetesen számos irodaházat tervezett a különféle ipari együttesek, telephelyek, vagy intézmények számára. Ezek közül kiemelkedik a következő két példa.

Chemolimpe irodaház Budapest, V. Deák Ferenc utca 7-9. 1960-1963, építész: Gulyás Zoltán, tartószerkezet: Nagy József. Sajnos átépítve 1988-ban.

A budapesti belvárosban, a Bécsi utca és a Deák Ferenc utca sarkán álló sarokfoghíj beépítése. Figyeljük meg, hogy a zárt sorú beépítés helyett, Gulyás levegősebb U alakú beépítést tervezett, melynek eredményeképpen minden iroda kitekinthet az utcára. Az első emelet „lepénye”, melynek kontúrjai a telekhatáron futnak, bravúros szerkezetű banki pénztártermet tartalmazott. A homlokzat mellvédsávjait eredetileg az Erzsébet híd romjaiból kinyert szürke gránitlapok

borították. Az épület, mely a 60-as évek európai mércével is kiemelkedő építészeti alkotása, lebontás veszélyébe került a Csipak-féle Zeppelin Projekt kapcsát. Mára fővárosi helyi védelmet élvez.

Lásd még: Magyar Építőművészet 1954/1 24-35. o

Míg a "Chemol" a hatvanas évek európai áramlatainak része, addig a következő épület teljesen egyedi volt:

Medicor Központ (irodaház) Budapest XIII. Visegrádi utca 49. 1967-1973, építész: Gulyás Zoltán és Reimholz Péter, tartószerkezet: Dr. Pozsgai Lajos, Nagy Bence. Sajnos átépítve 1990-ben.

Az akkori magyar ipar prominensének számító Medicor orvosi eszközökkel foglalkozó cég székháza a Visegrádi utcaára csatlakozó keskeny telektömb végére került. Gulyás a programot három feszes tömegre tagolta. A főtömeget jelentősen hátra húzta a Visegrádi utca beépítési vonalától ezzel a megoldással kiemelte az együttest a környezetéből (akárcsak a Seagram Building New Yorkban). Az eredmény egy nagy erejű kompozíció, melyet tovább fokozott a tiszta üveg homlokzat és a csatlakozó belső részletek példátlanul nagyvonalú kiképzése (1967-73!). A részleteket nagyrészt a diploma után Gulyás irodájában induló Reimholz Péter (1942-2009) kezelte. (RP. az Iparművészeti Főiskola a formatervező stúdiumáról váltott az építész pályára).

A cég karakterére utaló dizájn-tárgy-ság, melyet a tehát a határozott beépítés és tömegformálás, valamint a homlokzat két karakterének (az üvegkristály és a puha szellőzőrészletek) feszültsége jellemez, példa nélkül állt (szerintem) a magyar építészetben.

Lásd még: Ipari Építészeti Szemle 29. 64-67o.

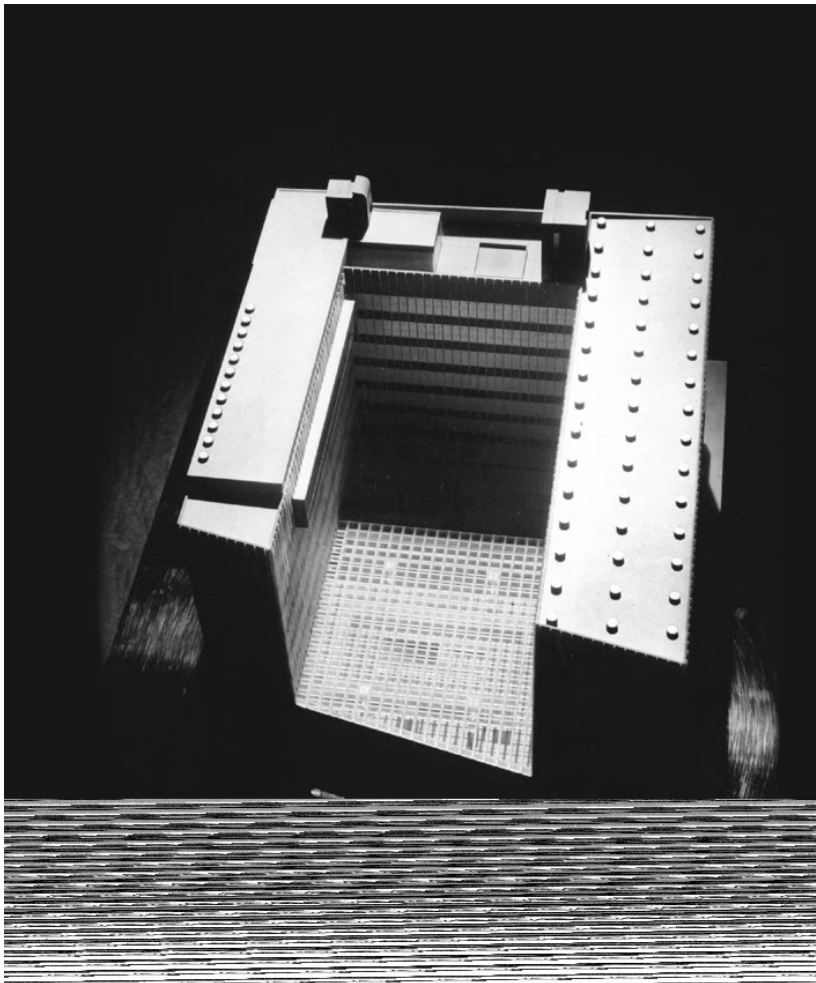
Irodalom: Ferkai András: Gulyás Zoltán építészete, Terc Kiadó 2005.

Az IPARTERV építészeinek periodizációja Dobai János és Lázár Antal.

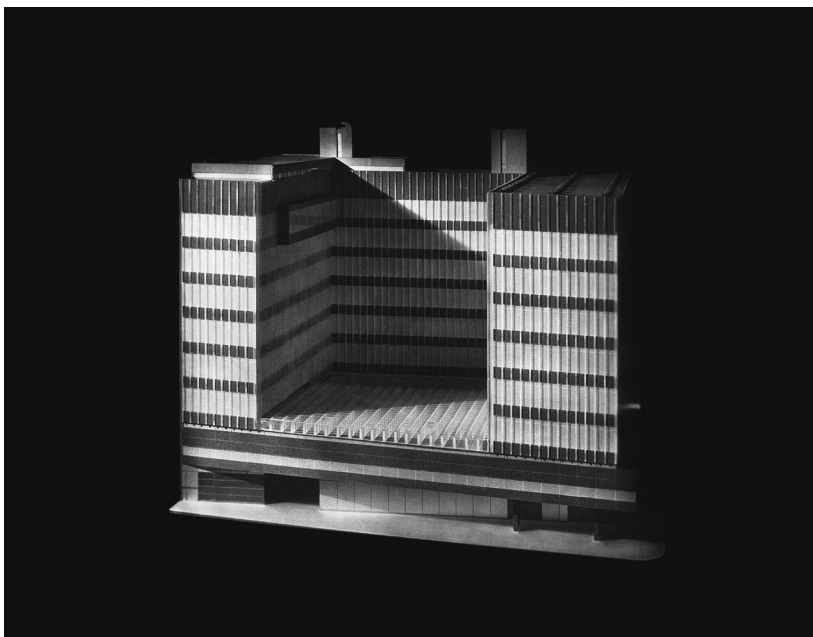
Képaláírások:

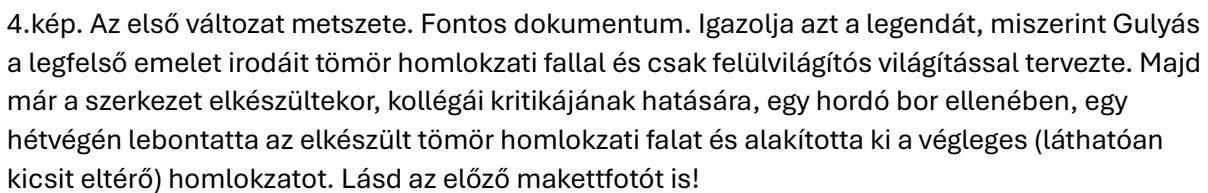
1.kép. Gulyás Zoltán a Chemolimpex ablakában 1963 körül (33évesen!). Gulyás családi archívuma.

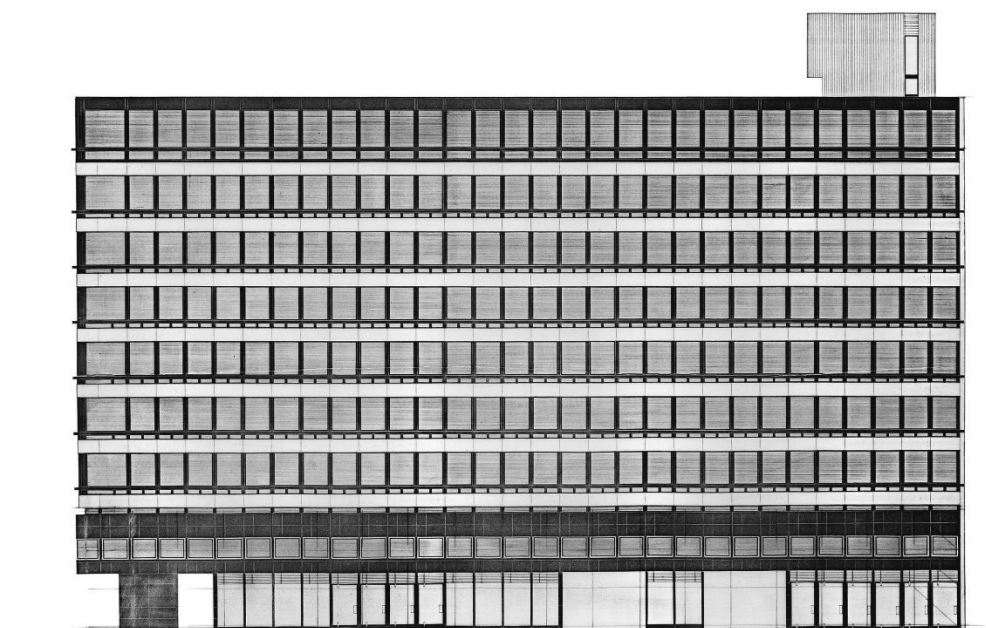

2.kép. Makettfotó. A megépült változathoz nem készült makett. A megelőző változat makettje jól mutatja a telek beépítésének módját. A korai terv csak néhány részletben, pl. ablakosztás tér el a megépülttől,

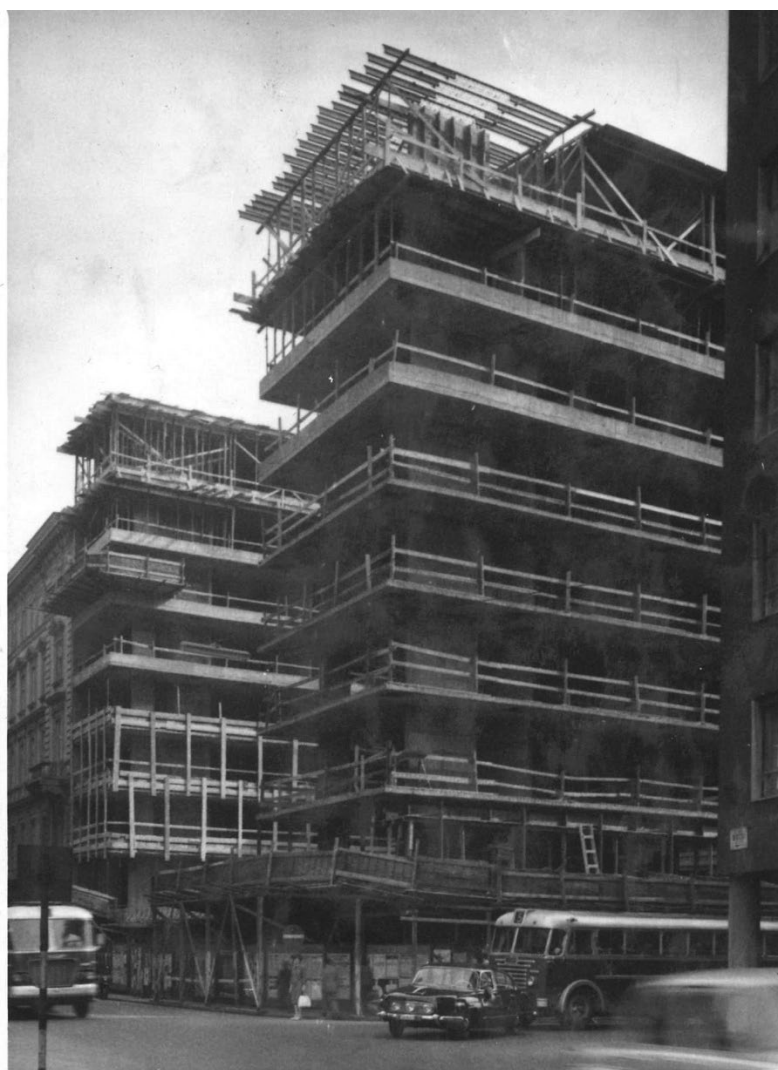

3.kép. Az első változat makettfotója. A pénztárterem lefedése még kialakulatlan.

5.kép. A Deák Ferenc utcai homlokzat terve, megépült (eredeti állapot).

6.kép. Szerkezetépítés, Békési utca felől. No. 5074

7.kép. Szerkezetépítés, Deák Ferenc utcai homlokzat, a Vörösmarty tér felől nézve. No. 5389

8.kép. Szerkezetépítés, udvari oldal, a pénztárterem tetején állva. No. 5849

9.kép. A kész épület, a Bécsi utca felől nézve. Jobbra az IPARTERV épülete. No. 10019

10.kép. A kész épület esti fotón. Az épületszárnyak között az udvarban, az első emeletmagasságában, a pénztárterem van. Melynek kazettás födémét üveg felülvilágítók fedik.

11.kép. A megépült homlokzat részlete. A mellvédsáv a már említett szürke gránit. No. 5891

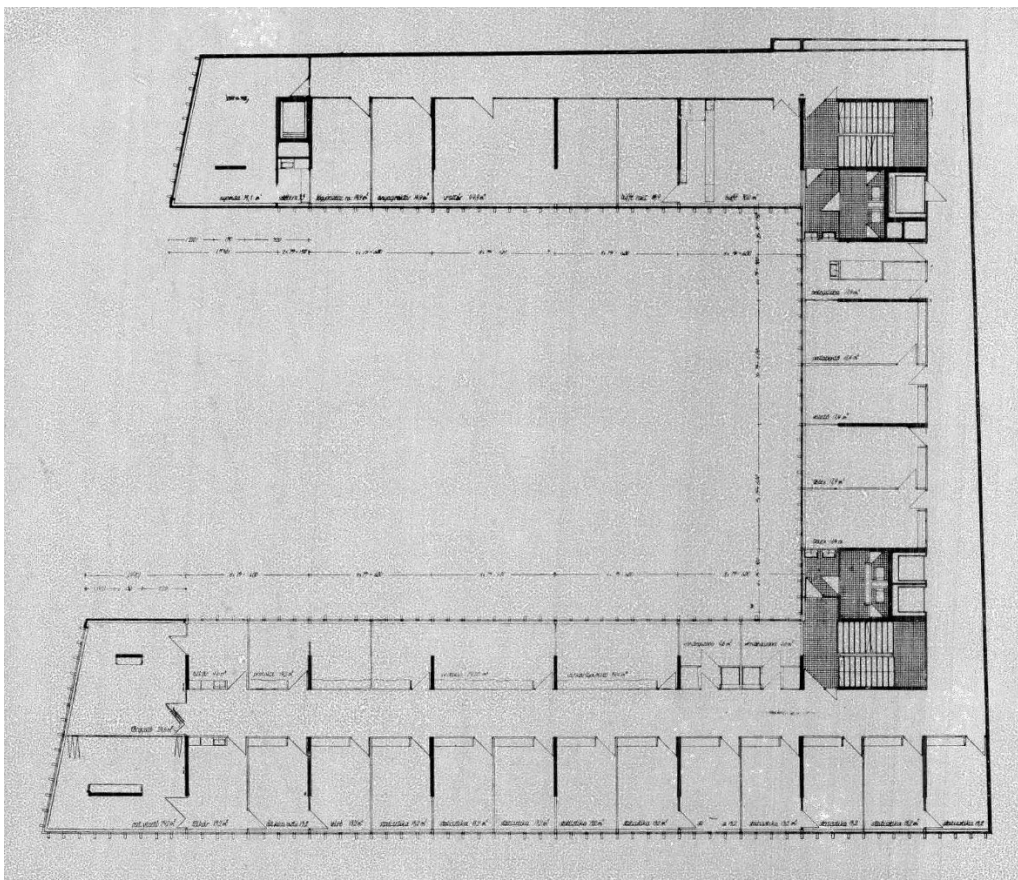
12.kép. az OTP pénztárterem belső képe. Itt a térlefedés négy pillérre támaszkodó kazetta-rács födém, mezőiben egy-egy felülvilágító.No. 6448

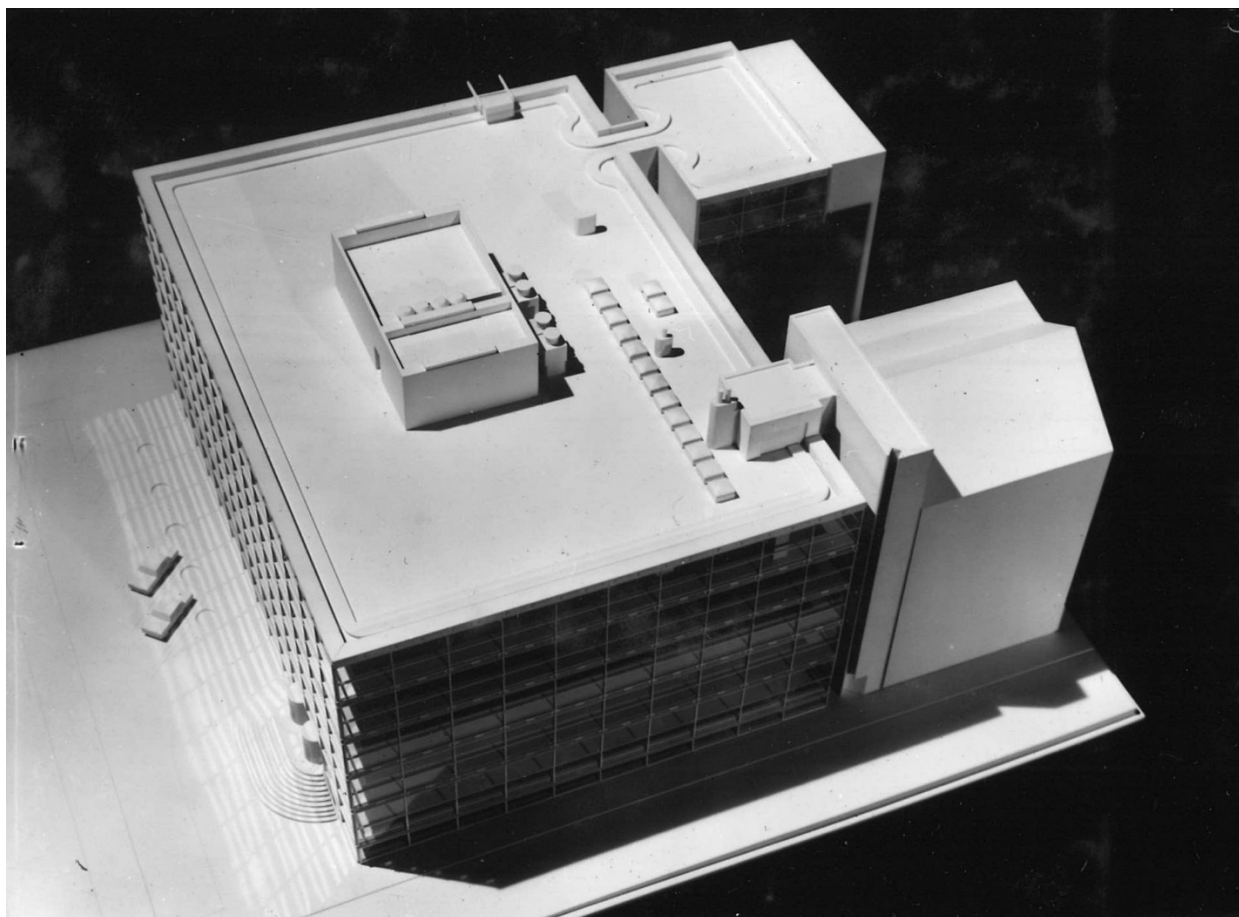
13.kép. Korabeli színes fotó a pénztárteremről.

14.kép. Korabeli színes fotó a bejáratról és portásfülkéről. Az épületben „páternoszter” felvonó működött.

15.kép. Általános emeleti alaprajz. (első, sűrű ablakosztásos változat).

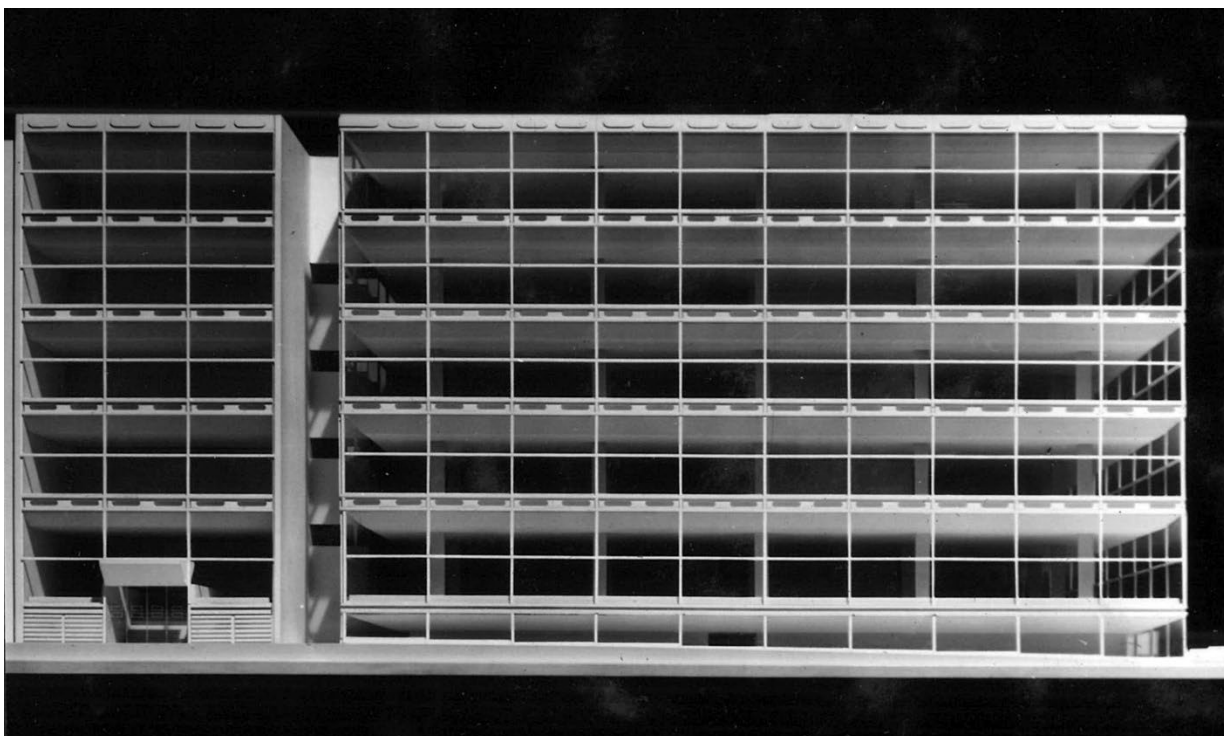
16.kép. Medicor, makettfotó, madártávlat a Röntgen utca felől. No. 11076

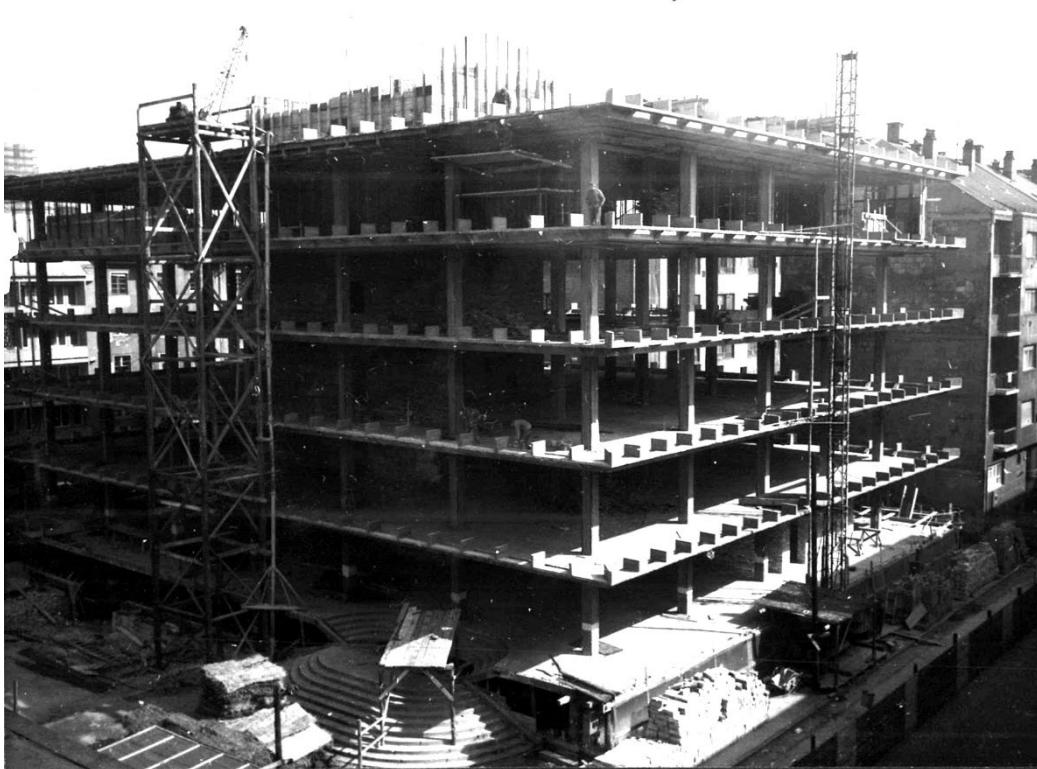
17.kép. Medicor, makettfotó, részlet. No. 11107

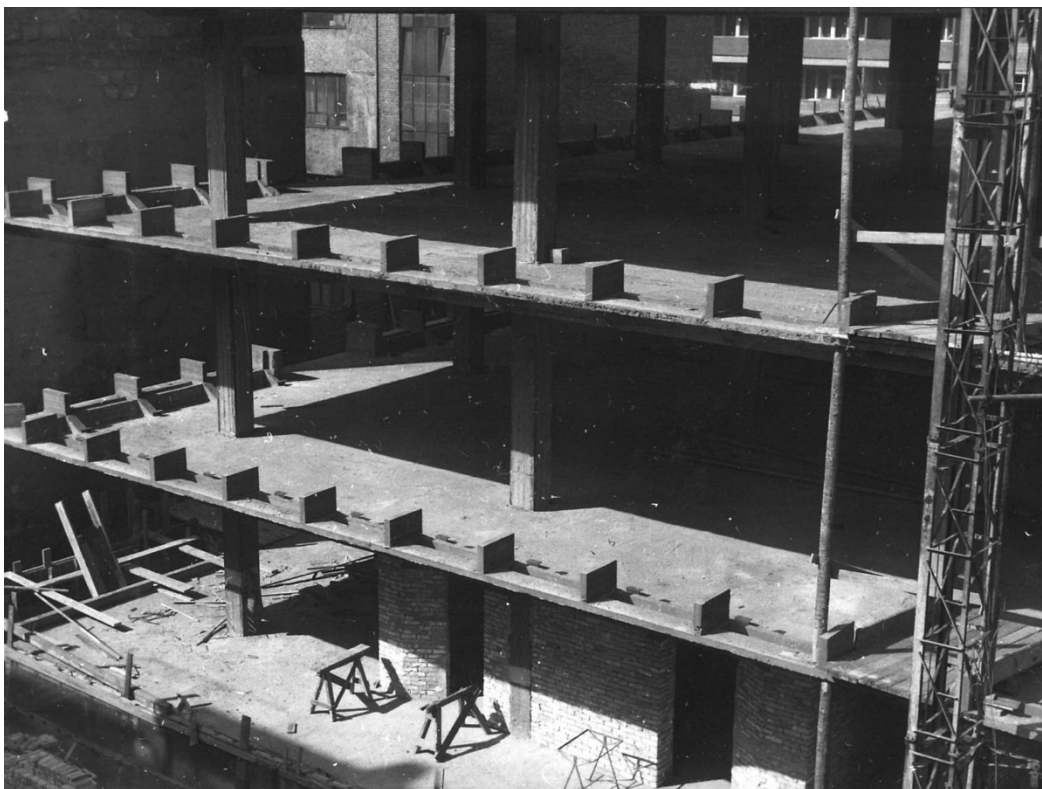
18.kép. Medicor, makettfotó, Visegrádi utcai, nyugati homlokzat. No. 11109

19.kép. Medicor, makettfotó, Ipoly utcai homlokzat. No. 11111

20.kép. Medicor, szerkezetépítés No. 12008

21.kép. Medicor, szerkezetépítés No. 12010b

22.kép. Medicor. Elkészült. Nézet a Visegrádi és Röntgen utca sarka felől. No. 13049

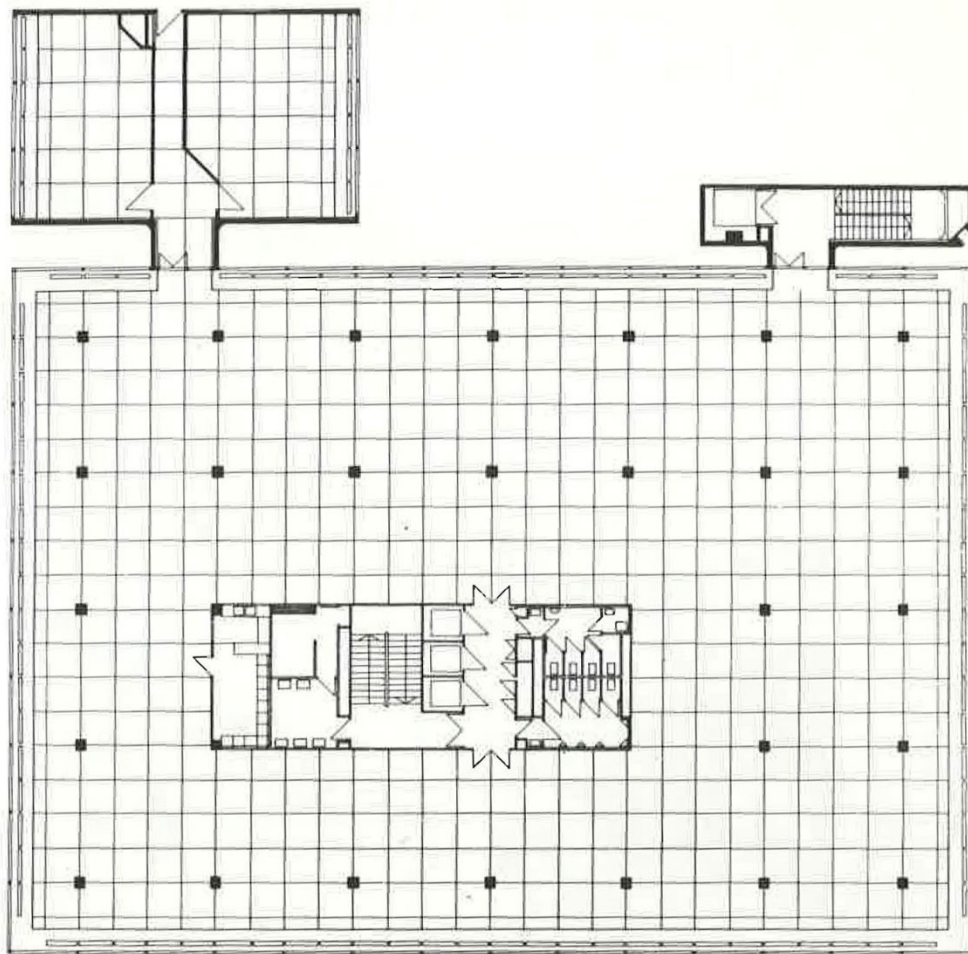
23.kép. Medicor. A szerző felvétele 1974.

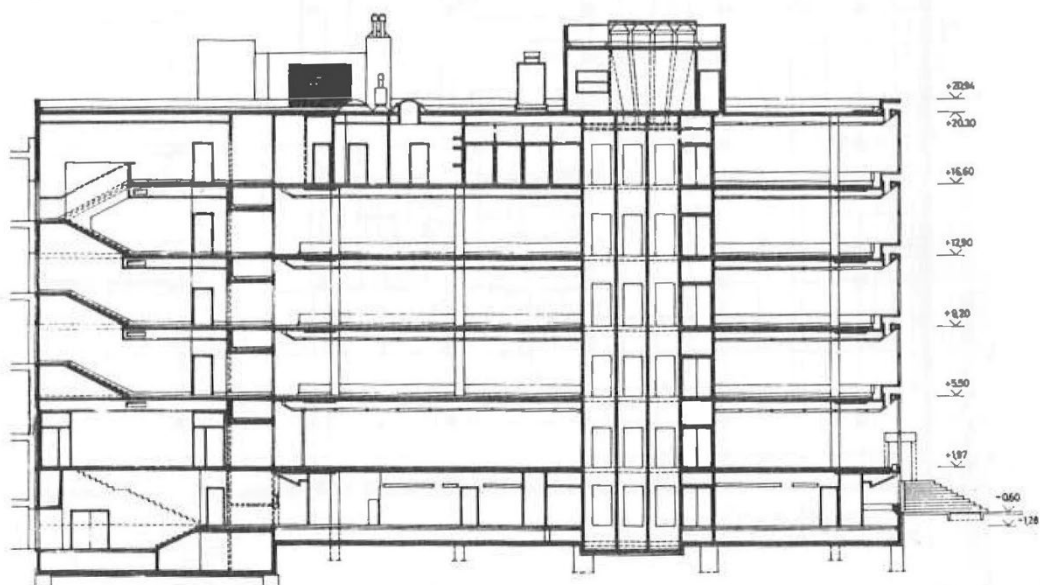
24.kép Medicor. A homlokzat (sarok) részlete

25.kép. Medicor. A Röntgen utcai lépcsőház részlete, „kapart” műkő felület, üvegtégla betét.

26.kép. Medcor, általános emeleti alaprajz

27.kép. Medcor jellemző metszet.